

13. Iskreno in pošteno izražati sebe in svoj čas je osnovni postulat! Zelo sem hvaležen vsem svojim kolegom in prijateljem pisateljem, ki so sposobni delovati v politiki, da uresničujejo to, za kar smo se srčno zavzemali na mnogih javnih shodih in številnih izjavah, da razjasnjujejo to našo nejasno pot.

Naša državljanska dolžnost je, z vsemi močmi pomagati uresničevati to našo slovensko utopijo, če ne zase, pa za prihodnje rodove.

Marko
Kravos

Slovenska lipa

Trinajst vprašanj, ki jih Sodobnost zastavlja pesnikom, se mi zdi spet tradicionalna slovenska past: literati so še vedno obremenjeni s posebno odgovornostjo do javnih zadev.

V Trstu me manjšinske okoliščine s tem nenehno in od pamtiveka zasuvajo z veliko lopato, jaz pa se oklepam, čeprav s težavo, načela: če boš dober v svojem poklicu, boš dober tudi za svoje človeško in narodno zaledje. V pesniškem poklicu pa boš dober, če boš rasel scela, iz vseh korenin dediščine in s krošnjo, ki lovi vetrove. Za to pa je treba vseh energij, vse možne zbranosti in miru.

Seveda smo Slovenci majhni in izpostavljeni – in iz te usode predvsem literati vedno znova tešejo svojega malega boga, predvsem pa svoj podstavek, na katerem je nastopajočega bolje videti: od Doberdoba pa vse do Zgornjega Senika.

Sem, skratka, za sproščeno, normalno življenje tako pesnikov kot tudi drugih, ki sestavljajo to našo slovensko občino. Če bo skupnost, imenovana Slovenci, uspešno (pre)živela, bo to zato, kar se bodo ljudje v njej počutili dobro, z največjo možnostjo, da počnejo to, kar jim je v zadoščenje, v veselje. Brez nacionalne ideologije ali mesijanstva bodo največ prispevali za slovensko obrt, kmetijstvo, kulturo, trgovino, podjetništvo – le iz svojih talentov in sanj morajo živeti. Ni hudič, da bi se raztopili v svetu, če bomo imeli tako zadovoljstvo sami nad sabo.

Pa še na demografskem, se pravi erotičnem oz. seksualnem področju bi petkrat več zalegli in postorili! Kaj naj bo z narodom, ki lega v posteljo preutrujen in prezaskrbljen sam s sabo: zaradi vprašljive morale v preteklosti, zaradi lova za hitronogo Evropo, zaradi zastrupljene in nesložne prihodnosti. Zdrava ploditev, občevanje z zadoščanjem in užitkom se dogaja med golima posameznikoma. Otrok pa, ki se rodi, pomnoži družino, rod in planet.

Tudi danes – po sto ali po tisoč dneh, kar se je začel pomladni veter – si le dopovedujem, da je vse dogajanje logična in normalna posledica nekega zorenja na mednarodnem in domačem področju, tako v gospodarstvu kot v duhovni sferi, tako v umetnosti kot politiki. In da si samo sproti prevzetneži spet domišljajo, da bodo svet – svet na slovenski način – na novo izumili. Ljudje pa živijo iz svojega sedemdeset ali osemdeset let

trajajočega telesa, ne odpovedujejo se nobeni iveri časa ne za nazaj ne za naprej, predvsem pa živijo sproti: od jutra do kosila, iz dneva v zasluženo mirno noč. Ko poslušajo ta biološki narek časa, živijo skladno z naravo in sabo. Ni jim treba v samomor, v vinsko pijanost ali na trinajst pomembnih sestankov dnevno.

Politiki pa naj se čimprej potrudijo, da bo njihova obrt postala tudi na Slovenskem spoštovan in cenjen poklic. Saj ni treba drugega kot strokovnost z izkušnjo, pa posluš za državljane – volivce in seveda nekaj poguma in nekaj zdrave pameti. Vsi drugi pa naj tudi strežejo svojemu poklicu z vsemi ustvarjalnimi močmi: filozofi naj bodo filozofi, kirurgi kirurgi, delavci delavni, peki mojstri kruha, duhovniki služabniki Božjega in gostilničarji ustanove za vedrino in družabnost. Naj bo vsak na svojem mestu, tudi pesniki.

Ta splošna in načelna vodila so še najlepše zajeta v dveh pesmih, ki sem ju iz naših razmer izdihnil pred približno petnajstimi leti, pa bi ju kar navedel, saj sta v osrednjem prostoru šele zdaj lahko razumljivi.

ZAMEJSKA ŽALOSTNA

Zamejci so žalostni.
Vsi zamejci so žalostni:
žalostna jim mati in otroci,
žalostna usoda,
kruh s solzami,
črnih pirhov zvrhan koš.

Ko je žalost največja,
postane zamejec pesnik,
ko je pisatelj največji zamejec,
postane politik:
žalosten politik žalostnih časov
v žalostnem zamejstvu.

Najgloblja žalost je zamejska žalost

Žalostni so zamejci,
vsi žalostni so vsi zamejci,
vsi žalostni zamejci so zajci.
Zajci na žaru alla hejslovani,
zajci pohani, špikani, polnjeni,
zajci dušeni na rimski način.
V Celovcu si brusijo zobe,
zamejci z brusnicami, hmm . . .
(. . .)

SLOVENSKA LIPA

Lepa je lipa bila, a nerodovitna.
 Mehek les samo, zdravilen čaj
 in pesniški navdih je dajala:
 brezplodno je raslo slovensko drevo.

Zato smo na lipo cepili bučo,
 ki zdaj koristno cveti in rodi.
 Veter ji v vejah veselo buči
 in buče na lipi pobožno donijo.

Zven teh rumenih zvonov
 oznanja prek širnih planjav:
 pod Triglávom slovenski je raj,
 gaj bučnih lip in bučni čaj.

In vsi prašiči ob lipovi piči
 postanejo lirični, pojejo v zboru
 ob luninem svitu spomladi.
 Zdaj vsako prase iz rodoljubja rase.

No, ne morem si kaj, da ne bi dodal še nekaj ugotovitev, kako iz Trsta gledam na premike in zadrege v osrednjem slovenskem prostoru.

Vesel sem, ker se hiša mojega duhovnega občestva, se pravi naša državnost, krepi in dobiva prave obrise. Tudi če je vse tvegano, je treba tvegati. Kot Slovenec na izvirnih naselitvenih tleh, vendar prek meje, ne morem nič drugega, kot da sem vedno znova naivno veren in zavzet za razvoj jedra, pa kakršnakoli že politična barva ta ali oni čas prevladuje. Verjetno je pogojni refleks povprečnega manjšinca do matičnega prostora vedno »režimski«. Ne more si pač privoščiti, da bi bil v svoji situaciji v *outu* v obeh državah, s katerima je povezana njegova nacionalna konstitucija.

Po drugi strani pa je tudi res, da čutim svojo družbeno situacijo – ki je od zunaj videti travmatična, invalidna – kot posebno izkušnjo, ki je lahko narodu dragocena. S svojo primorsko zgodovinsko usodo, s svojo drugačno kulturno nastavo želim pač soustvarjati fiziognomijo današnjega slovenstva... Bojim pa se, da smo si že zelo daleč, da smo si tuji: in center je vedno nagnjen k temu, da do svoje periferije nastopa naduto, omalovažujoče ali vsaj z milobnim patosom. Pri nas pa tudi velikokrat pestujemo svojo provincialnost. Predvsem pa nam je vse bližji civilizacijski prostor tujega, sosednjega naroda. V domačem osrednjem prostoru že ne poznamo ne kljuk inštitucij ne smeri razpoloženjskih in političnih vetrov, ki se upirajo

v glavno jadro naše barke. Mi bi pa kot stranska jadra radi pripomogli k stabilni plovbi . . .

Res, tega se najbolj bojim, da bi se z novim časom še manj poznali med sabo, da bo zaradi preimenovanja vrednot in prilagoditvenih težav premalo časa in volje, da bi odtujenost sistematično premagovali. Da bodo skupni interesi in toplina skupnega gnezda vse manj vidni in dostopni za povprečnega človeka, ki le vedno in edini nosi skozi čas naše nacionalno runo.

Ko runo ne bo več kožuh, ampak koža, ki je podplat postala, in ne bomo znali drug nad drugim se jeziti, se zjokati ali posmejati, takrat bodo dezintegracijske sile prevladale in bo kljub morebitni jezikovni skupnosti ta zahodni krajec odmrl za slovenski svet. Drug drugemu bomo nerabni. – Pa verjetno bo z novimi sapami vse ravno obratno: nad vse se bo razpela mavrična zavest in bo na vse rosil plodilni dež.

In v tem duhu naj sklenem svoj prispevek s svojo najnovejšo »javno« pesmico:

PROŠNJA ZA DEŽ

Kako brez kanca strahu pogledati proti nebeškim vrhovom,
 kjer strašno visoko, kot vedno, gnezdi državna oblast.
 Vedno zahteva od nas zahvalo za kruh in sijajne načrte,
 pa vedno smo krivi pred njo zaradi rodovne vesti in časti.
 Ljudem je pač trdo postlano. A nad oblaki milemu Bogu
 tudi ni lažje: kolikor pride še sploh v poštev, ga imajo
 za značko, papirnat denar ali kruto orožje. Zato je zapregel
 svoj voz in kes, verni mu vranec, že dirja drugam po otrobe.
 Le goli deževnik se veseli, ker novi red razporeja pravično
 posmeh in stud med podložne, da niso tega deležne le gliste.
 Up in bes sta tako dovoljena vsem, kar je velika dobrina.
 Če pa z vsem tem grmenjem ne bo nič kaj dežja, pravi deževnik,
 se vedno lahko še zalezem v podzemlje in se okličem za črva.

(1. aprila 1990.)